

Пузіков Дмитро,
провідний науковий співробітник
відділу інновацій та стратегій розвитку освіти
Інституту педагогіки НАПН України,
кандидат педагогічних наук, доцент

ЗГУРТОВАНІСТЬ КЛАСІВ ЗАКЛАДІВ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ: СТАН, ЗАГРОЗИ, НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Клас - це учнівський колектив сталого складу в початковій школі, гімназії і ліцеї, що охоплює учнів одного року навчання, «орієнтовно одного віку та рівня освітньої підготовки» [1, с. 399]. Згуртованість - це одна з найважливіших характеристик такого учнівського колективу, що проявляється в його цілісності (об'єднаності заради досягнення освітньої мети, спираючись на яку вчитель організовує й здійснює освітній процес із класом), організованості (планованості освітньої взаємодії, налагодженості та узгодженості дій, вчинків представників учнівства в освітньому процесі), дисциплінованості (дотримання розпорядку й розкладу, усвідомленому й сумлінному виконанню представниками учнівства своїх освітніх обов'язків).

На жаль, війна негативно позначилася на згуртованості частини класів вітчизняних шкіл. Виникло негативне явище, яке ми можемо назвати фрагментацією окремих класів (поступове роз'єднання освітніх, інформаційних і соціально-психологічних зв'язків у класі (групі учнів), що проявляється в послабленні його цілісності й організованості, дисципліни, відособленні учнів і виокремленні підгруп). Таке явище має об'єктивні передумови, головною з яких є повномасштабна російська агресія, війна, розв'язана РФ проти України, що спричинила ряд похідних причин, а саме: тимчасову внутрішню й зовнішню міграцію населення (у т. ч. сімей/матерів із дітьми шкільного віку), порушення системи звичних соціальних зв'язків цих учнів; вимушене навчання окремих учнів у школах інших населених пунктів України, закордонних школах; перехід частини учнів, родини яких не залишили місце проживання на дистанційне навчання через терористичні ракетні й дроніві атаки, артилерійські обстріли території України, що регулярно здійснює РФ; тобто перехід шкіл до змішаної форми навчання.

Фрагментація окремих класів породжує негативні наслідки для всієї вітчизняної системи загальної середньої освіти, а саме:

зменшення можливостей шкільної соціалізації, соціального виховання учнівства в українській школі;

зменшення організованості й керованості освітнього процесу «зростання ентропії», учительству складніше залучити учнівство до освітнього процесу, важче «спертися» на нього;

зростання навантаження на вчительство («учитель більше вчить, а учень

менше вчиться»);

розхитування засадничих принципів класно-урочної системи навчання, отже, загроза зменшення якості освіти, яку вона мусить забезпечити;

загроза перетворення вимушеної академічної мобільності учнівства на свідому, у т. ч. для вступників вишів.

Провина за виникнення цих передумов фрагментації класів та їхні негативні наслідки лежить не на українському вчительстві, українській школі, системі освіти України, а на агресорів - рф, московитах.

Відповідальність учительства й школи - активувати освітні й соціально-психологічні «запобіжники» фрагментації, процес дефрагментації.

Дефрагментація - це процес, що є зворотним фрагментації, забезпечує зростання згуртованості, організованості, дисциплінованості класу в ході змішаного й очного навчання в умовах війни задля Перемоги - досягнення освітньої мети, необхідних освітніх результатів.

Можна виділити конкретні передумови дефрагментації класів, а саме:

знання вчителькою/учителем особливостей учнівства конкретного класу;

розуміння і використання психологічних і соціально-психологічних закономірностей змішаної організації освітнього процесу;

володіння інструментарієм сучасної педагогіки, методикою свого предмета, інформаційно-комунікаційними технологіями в освіті (апаратними й програмними засобами) [2, с. 17].

Можна також виокремити конкретні засоби дефрагментації класу, а саме:

індивідуальні завдання (наприклад, на порівняння вивчення певних ключових тем і розділів у зарубіжній і вітчизняній школі з подальшим повідомленням класу/презентацією);

парна робота (учень із закордонної школи і учень, що вчиться офлайн; учень, що вчиться онлайн і онлайн, у т. ч. завдання на взаємо- і самооцінювання);

групова робота (учнівські проекти, наприклад, газета або інше медіа класу, віртуальні екскурсії);

позакласна й позашкільна робота (у координації зі змістом навчання);

«представництво/амбасадорство» ученицею/учнем вітчизняної школи в зарубіжній школі.

Варто вказати на основні орієнтири для вибору вчителькою/учителем засобів дефрагментації класу:

освітній статус учениці/учня (офлайн, онлайн, навчається в іншій українській/іноземній школі);

вікові та освітні особливості учнівства;

досягнутий рівень розвитку ключових компетентностей і наскрізних умінь учнівства;

освітня галузь/предмет/курс/тема/зміст навчального матеріалу;

інтереси й можливості вчительки/вчителя;

технічні можливості школи та учнівства;

бюджет часу.

Однак учителька/учитель мають обов'язково розробити і надати учнівству:

дорожню карту або інструкцію/алгоритм/правила виконання завдань.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія освіти / Академія педагогічних наук України; головний редактор В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
2. Загальна середня освіта України в умовах воєнного стану та відбудови / методичний поради́ник науковців Інституту педагогіки НАПН України до початку нового навчального року : методичні рекомендації / За заг. ред. Олега Топузова, Тетяни Засе́кіної : Ін-т педагогіки НАПН України. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2022. 296 с.